

VALLÁS

Kocsis Károly, Tátrai Patrik

A vallásos tudat és viselkedés szorosan összefüggő rendszereként értelmezhető vallás a népesség összetételének kiemelkedő fontosságú kulturális eleme. Földünk 8 milliárdnyi lakosának csupán 13,9%-a nem vallásos, a többiek főként keresztények (29,8%), muzulmánok (24,6%), hinduk (14,3%), buddhisták (6,5%) és kínai népi vallásúak (4,9%). A nem vallásosok aránya a különböző okok miatt lezajló elvilágiasodás, szekularizáció következtében világszerte jelentős térbeli eltéréseket mutat. A vallástól elfordultak aránya különösen Európában és Kelet-Ázsiában (pl. Japán, Vietnam, Korea, Kína) magas. Az Eurobarométer 2019. évi felmérése szerint a nem vallásosok és ateisták együttes aránya az EU területén 27%-ot ért el, az átlagot kontinensünk központi, északnyugati (pl. cseh, holland, svéd, francia, brit, belga, német) részein haladják meg. Velük szemben Európa leginkább vallásos, többnyire katolikus és ortodox népessége inkább délnyugati és délkeleti országokban él. A Kárpát-medence országai a fenti 2019. évi felmérés szerint a magát egyértelműen nem vallásosnak, ateistának tartó népesség aránya mindenhol az európai átlag alatti (pl. Romániában 1%, Szlovákiában, Horvátországban 11%, Ausztriában, Szlovéniában és Magyarországon 16–20% közötti).

Szekularizáció: „elvilágiasodás”, a vallás és az egyházak társadalmi szerepének csökkenése. Megnyilvánulhat a lakosság vallásos hitének gyengülésében, az egyháztól való tömeges elfordulásban, a vallási tevékenységekben való részvétel, illetve a vallási hit-tételek elfogadásának csökkenésében, korábbi egyházi feladatok átkerülésében más társadalmi szervezetekhez (laicizálódásban), az egyház szervezetének gyengülésében, de az egyház és az állam szerepének teljes különválásában is.

A vallás és az egyház egészen a 20. század derekáig a magyar államiság és társadalom szerves részét képezte. Hazánk, a Kárpát-medence a 9. század óta Róma és Bizánc, a nyugati és keleti kereszténység vetélkedésének, az elmúlt fél évezredben pedig a katolicizmus, protestantizmus, ortodoxia és judaizmus találkozásának, keveredésének színtere. A magyarok 10–11. századi megkeresztelkedése és a római latin egyházhoz, a nyugati kereszténységhez való csatlakozása (1000) ellenére, a katolikus egyház – a reformáció rendkívüli, 16. századi magyarországi sikerei miatt – nem jutha-

tott olyan szerephez a magyar nemzeté válás folyamatában, s nem lehetett a modern magyar nemzeti identitás egyetlen, rendíthetetlen oszlopa, mint a „katolikus–ortodox frontvonal” másik két nemzete, a horvátok és lengyelek esetében. Ennek ellenére a Habsburg Birodalom részévé vált országban, a 17–18. századi ellenreformáció eredményeként, a római katolikus egyház a Magyar Királyság fennállásának végéig (1946) kiváltságos helyzetbe kerülve, szorosan összefonódott az állami intézményekkel. 1949-ben megtörtént a magyar állam és egyházak hivatalos szétválása, melyet 1989-ig a kommunista diktatúra ateista, antiklerikális politikája követett. A szekularizáció a rendszerváltás után, főleg az egyes vidéki térségekben megfigyelhető vallási újjászületés miatt fékeződött le.

Az elmúlt évszázad vallási folyamatai

Magyarország az I. világháború után, az 1920-as trianoni békediktátum értelmében, ortodox vallású népességének 98%-át, görögkatolikusainak 91,9%-át, evangélikusainak 63,9%-át, római katolikusainak 56,2%-át, izraelita népességének felét veszítette el. Az 1918–1924 közötti időszakban, az új államhatárokkal összefüggésben, nagyarányú migrációk zajlottak ugyan, de ezek nem módosították számottevően a felekezeti struktúrát **VI.4.1.** **VI.4.2.**

Európa más országaihoz hasonlóan már a két világháború között is többször csorbitották a vallásza-badságot az izraelita felekezeti állampolgárok emberi és polgári jogainak korlátozásával. A „második zsidótörvény” (1939) értelmében azonban zsidónak minősült – vallásától függetlenül – az, akinek legalább egyik szülője vagy két nagyszülője születésekor zsidó vallású volt. A zsidóként kezelt, magát több mint 80%-ban magyar anyanyelvűnek valló kb. 800 ezer (a mai államterületen 480 ezer) lakosból 435 ezret (a jelenlegi területéről 180 ezret) az 1944. március 19-ei német megszállás után haláltáborokba deportáltak. A deportálást és a vészorszakok egyéb szörnyűségeit túlélő zsidók száma az 1941–44-es határok között legföljebb 365 ezerre, az állam mai területén legföljebb 275 ezerre becsülhető. 1938 után a Kárpát-medence egyéb, nem magyar fennhatóságú területein is sor került az izraelita felekezeti vagy zsidónak számító lakosság jogfosztására, illetőleg – Dél-Erdély kivételével – többségük elhurcolására és elpusztítására (Ausztria 1938, Szlovákia 1940–1942, Horvátország 1941).

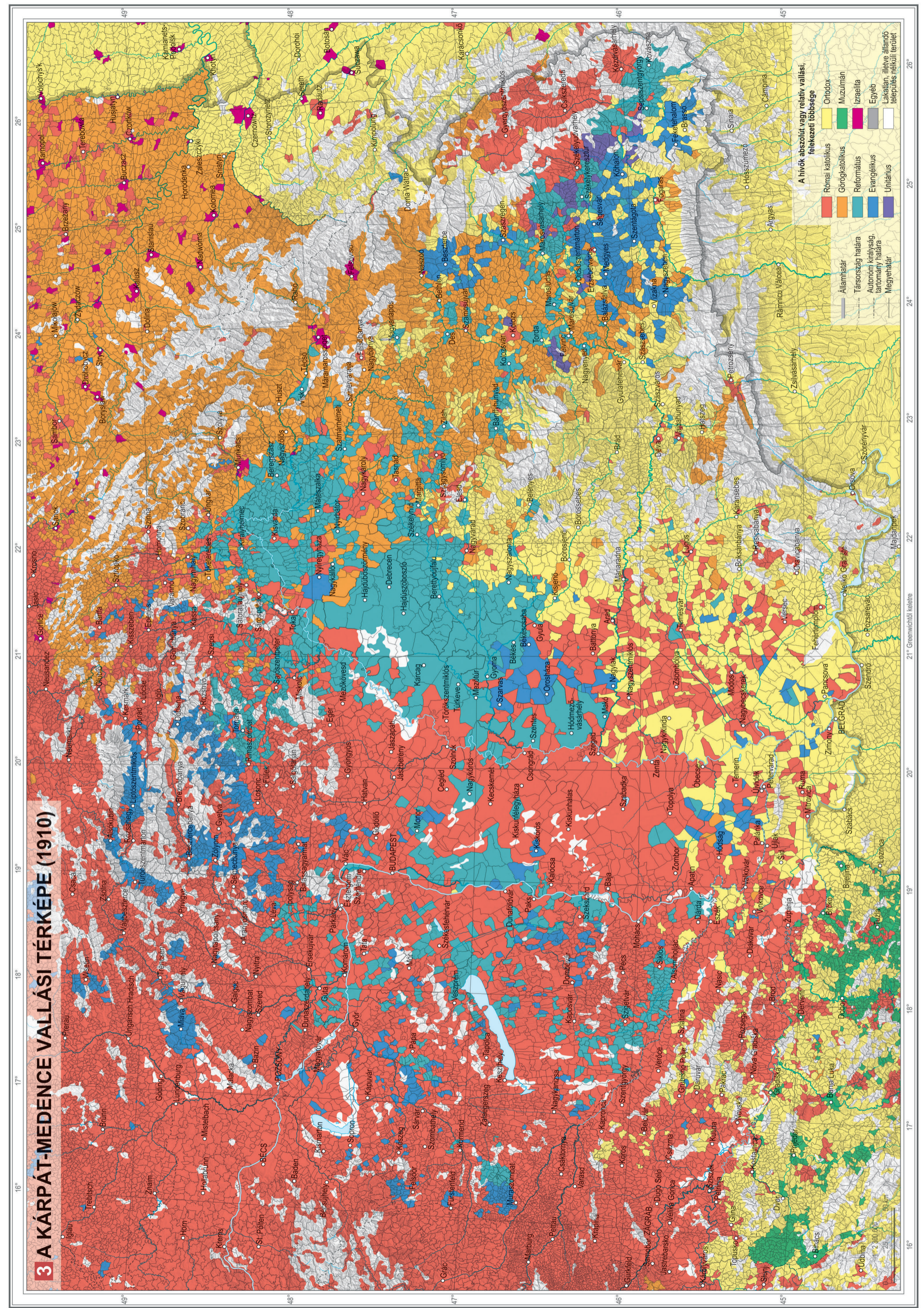
A II. világháború után, az 1945 és 1948 közötti ismételt államhatalmi-területi változásokat követő, több százezer lakost érintő népmozgások következtében jelentős átalakulások zajlottak le a térség vallási struktúrájában. Összességében Magyarország mai határain túl, elsősorban a római katolikus németek és magyarok elmenekülése, kitelepítése és háborús vesztesége miatt a római katolikusok száma 1930–1948 között Erdélyben közel 100 ezerrel, 1931–1953 között a Vajdaságban 180 ezerrel fogyott. 1944–48 között ugyanakkor az elcsatolt (mai romániai, szlovákiai, szerbiai, ukrainai) területekről 230 ezer református és katolikus magyar menekült át a jelenlegi magyar államterületre, mert kitelepítették vagy kiutasították őket. A jelentős részben református magyar menekültek és alföldi magyar agrártelepek túlnyomó részét az eltávozott,

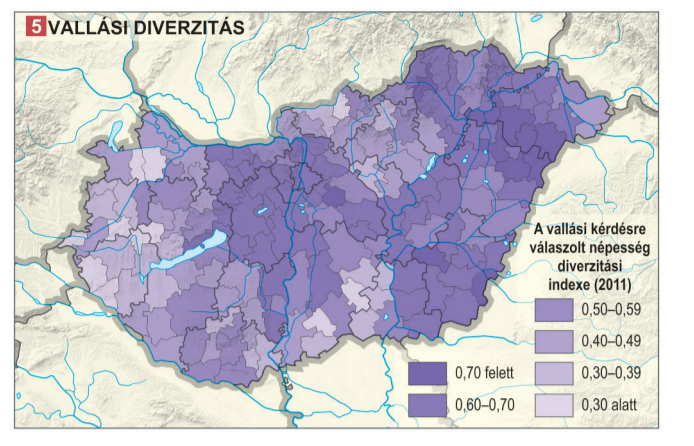
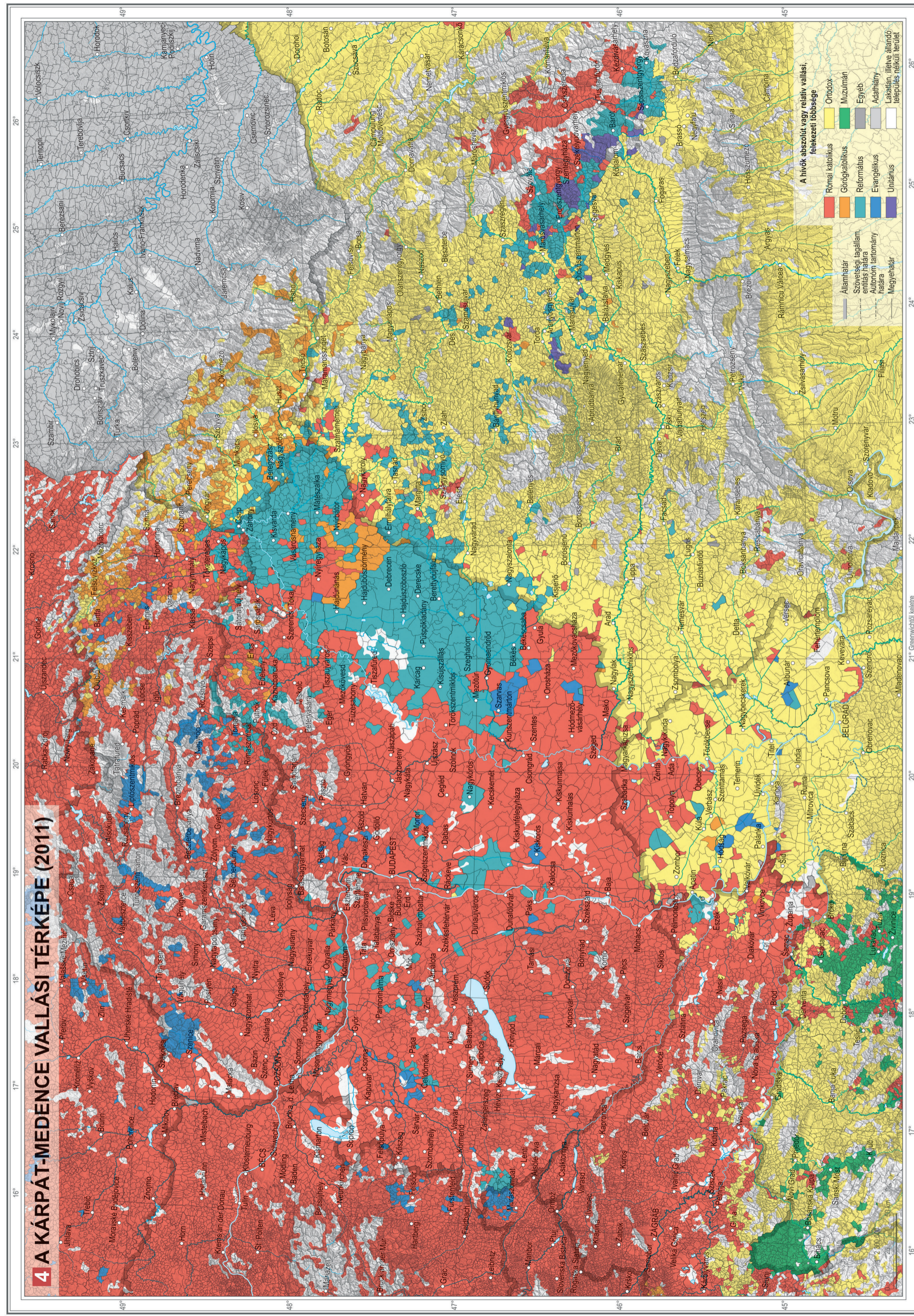
1 A KÁRPÁT-MEDENCE NÉPESSÉGÉNEK VALLÁSI ÖSSZETÉTELE (1910–2011)

Év	Össznépesség	Vallásáról nyilatkozó népesség	Vallásos népesség	száma (ezer fő)											
				Római katolikus	Görög-katolikus	Evangélikus	Református	Unitárius	Ortodox	Izraelita	Muzulmán	Egyéb vallású	Nem vallásos	Ateista	Vallásáról nem nyilatkozó népesség
1910	20 449	20 449	20 447	10 595	2017	1335	2628	74	2843	929	—	26	2	—	—
1930	22 782	22 778	22 753	12 034	2190	1407	2782	68	3236	919	5	112	25	—	4
2001	29 487	27 962	25 203	13 120	902	836	2542	79	7054	18	47	605	2756	4	1525
2011	28 553	24 675	21 970	10 818	774	662	1972	64	6829	15	64	772	2550	155	3878
		megoszlása (%)													
1910	100,0	100,0	100,0	51,8	9,9	6,5	12,8	0,4	13,9	4,5	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
1930	100,0	100,0	99,9	52,8	9,6	6,2	12,2	0,3	14,2	4,0	0,0	0,5	0,1	0,0	0,0
2001	100,0	94,8	85,5	44,5	3,1	2,8	8,6	0,3	23,9	0,1	0,2	2,1	9,3	0,0	5,2
2011	100,0	86,4	76,9	37,9	2,7	2,3	6,9	0,2	23,9	0,1	0,2	2,7	8,9	0,5	13,6

2 A NÉPESSÉG VALLÁSI ÖSSZETÉTELE MAGYARORSZÁG MAI TERÜLETÉN (1910–2011)

Év	Össznépesség	Vallásáról nyilatkozó népesség	Római katolikus	Görög-katolikus	Evangélikus	Református	Unitárius	Ortodox	Izraelita	Egyéb vallású	Nem vallásos	Ateista	Vallásáról nem nyilatkozó népesség
1910	7 612 114	7 612 114	4 774 485	165 389	484 221	1 632 588	5 101	61 012	471 370	17 948	—	—	—
1920	7 986 875	7 986 875	5 102 466	175 653	496 799	1 670 990	6 225	50 917	473 329	10 496	—	—	—
1930	8 685 109	8 685 109	5 631 246	201 092	533 746	1 813 144	7 300	39 839	444 552	14 190	1 959	—	303
1941	9 316 074	9 316 074	6 119 600	233 659	557 310	1 934 851	8 465	38 318	400 978	22 893	3 841	—	1 674
1949	9 204 799	9 190 990	6 240 399	248 356	482 157	2 014 718	9 449	36 015	133 861	26 035	12 287	—	1 522
2001	10 198 315	7 610 613	5 289 521	268 935	304 705	1 622 796	12 000	15 298	12 871	84 487	1 483 369	—	1 104 333
2011	9 937 628	5 432 375	3 691 389	179 176	215 093	1 153 454	6 820	13 710	10 965	161 768	1 659 023	147 386	2 698 844
		megoszlása (%)											
1910	100,0	100,0	62,7	2,2	6,4	21,4	0,1	0,8	6,2	0,2	0,0	0,0	0,0
1920	100,0	100,0	63,9	2,2	6,2	20,9	0,1	0,6	5,9	0,1	0,0	0,0	0,0
1930	100,0	100,0	64,8	2,3	6,1	20,9	0,1	0,5	5,1	0,2	0,0	0,0	0,0
1941	100,0	100,0	65,7	2,5	6,0	20,8	0,1	0,4	4,3	0,2	0,0	0,0	0,0
1949	100,0	99,8	67,8	2,7	5,2	21,9	0,1	0,4	1,5	0,3	0,1	0,0	0,0
2001	100,0	74,6	51,9	2,6	3,0	15,9	0,1	0,2	0,1	0,8	14,5	0,0	10,8
2011	100,0	54,7	37,1	1,8	2,2	11,6	0,1	0,1	0,1	1,7	16,7	1,5	27,2

4 A KÁRPÁT-MEDENCE VALLÁSI TÉRKÉPE (2011)

illetőleg kitelepített katolikus, evangélikus németek és szlovákok helyére költöztek. A háborút túlél zsidó-ság exodusra a jórészt Palesztinába, Izraelbe irányuló kivándorlással folytatódott, aminek következtében 1945 vége és 1949 között az izraeliták száma Magyarországon 195 ezerről 134 ezerre csökkent. A holokauszt mellett ennek a kivándorlásnak tulajdonítható, hogy az izraeliták aránya 1930–1948/51 között a mai Erdélyben 3,5%-ról 1,7%-ra, Magyarországon 5,1%-ról 1,5%-ra, Kárpátalján 14,1%-ról 3,1%-ra, Szlovákiában 4,1%-ról 0,2%-ra zuhant.

Az imént vázolt migrációk jelentőségével vetekedett az 1946–1950 között a ruszin és román görögkatolikus egyház ellen intézett, a nemzeti (ukrán, román) és vallási (ortodox) egység megvalósítását célzó offenzíva hatása, melynek következményeként – az 1950 táján 1,2 millió erdélyi, 450 ezer kárpátaljai és 225 ezer szlovákiai hívet tömörítő – görögkatolikus egyházakat felszámolták, híveiket ortodoxszá nyilvánították, átértelmezték, a hívők egy részét deportálták vagy bebörtönözték. Az erőszakos áttérítések és az ortodox oroszok, ukránok, szerbek tömeges betelepülése Kárpátalját és a Vajdaságot 1950-ig ortodox többségűvé változtatták (VI. 4.3., VI. 4.4.).

A telepítések lecsillapodása után, a kommunista rezsimnek hatalomra kerülésével, ateista politikájukkal összefüggésben egyre nagyobb lett azok aránya, akik magukat nem vallásosnak, illetve ateistának tekintették. A hívők felekezeti térszerkezete a szocialista évtizedekben nem módosult lényegesen, csupán a szocialista urbanizáció, a belső vándorlások által leginkább érintett, korábban protestáns jellegű vonzasközpontok vesztették el református vagy evangélikus többségüket.

1989–91-ben Európa volt szocialista országaiban a kommunista rezsimnek, a szovjet gazdasági, katonai szövetségi rendszerek összeomlásával párhuzamosan politikai, gazdasági, társadalmi rendszerváltozások zajlottak le, melyek alapvetően átforgatták az egyház-állam kapcsolatokat is. Az utóbbi évtizedekben a korábbi szocialista országok többségében végbement vallási újjáéledés mellett megerősödtek a kis szabadegyházak és kisebb vallási közösségek, ami fokozódó vallási pluralizálódást eredményezett. Ehhez hozzájárult –

a főként Budapestre irányuló legális bevándorlással – a buddhizmus és az iszlám mint apró színteret megjelenése.

A jelenlegi vallási térszerkezet

Magyarország mai területén a népesség vallási sokszínűségének (diverzitásának) a 16–17. századig visszanyúló történelmi (pl. reformáció, ellenreformáció), migrációs és részben etnikai okai vannak. A vallási diverzitás (a római és görögkatolikus mellett református és evangélikus jelenlét) az ország északkeleti, központi és dél-tiszántúli részein a legnagyobb. A leginkább katolikus jellegű tájakon (pl. Nyugat-Dunántúl, Palócföld, Jászság, Kiskunság) pedig jóval szerényebb (VI. 4.5.).

A 2011. évi népszámlálások szerint a Kárpát-medence 28,5 milliós népességének 40,6%-a vallotta magát katolikusnak (37,9% római, 2,7% görögkatolikusnak), 9,4% protestánsnak (ebből 6,9% reformátusnak), 23,9% ortodoxnak és 3,1% egyéb vallásúnak (VI. 4.1.). Több mint 2,7 millió lakos (9,4%) tartotta magát nem vallásosnak vagy ateistának, 3,9 millióan (13,6%) pedig nem kívántak a felekezeti, vallási hovatartozást firtató kérdésre válaszolni. Magyarországon esetében ezen mutatók értéke különösen magas: 18,2%, illetve 27,2% (VI. 4.2.). A valláshoz, felekezethez tartozó népesség aránya a 2011-es népszámlálás szerint Magyarországon lényegesen alacsonyabb (54,6%), mint a szomszédos régiókban: Kárpátalja 98,1%, Pannon-Horvátország 94,5%, Erdély 93,9%, Vajdaság 92,2%, Szlovákia 76,0% (VI. 4.6.).

Az „ellvallástalanodás, eleyháztalanodás” mértéke kivált a fiatalság körében különösen nagy, területileg pedig Budapesten és a többi magyar, szlovák nagyvárosban (pl. Pozsony, Kassa, Besztercebánya), a hajdani nehézipari központokban (pl. Dunajújváros, Oroszlány, Tatabánya, Salgótarján), valamint a közép-tiszántúli protestáns többségű vidékeken (VI. 4.7., VI. 4.8.). Az utóbbi, korábban református és evangélikus dominanciájú tájakon (pl. a Mezőtúri, Hajdúszoboszlói, Szeghalmi, Balmazújvárosi, Karcagi, Gyomaendrődi, Oroszlányi járásokban) a népességnek csupán 30–40%-a val-

lotta magát egyházhoz, felekezethez tartozónak. Ezek azok az alföldi területek, ahol a szegényparasztság már a 20. század első felében nagyon fogékony lett a szocialista eszmékre, ahol 1945-ben a Magyar Kommunista Párt (az iparvidékek mellett) különösen nagy sikereket ért el, ahol a protestáns egyházak híveiket a legkevésbé tudták megtartani és a szekularizációt fékezni.

A vallási térszerkezet a 20. század dereka óta csupán a szocialista urbanizáció által leginkább érintett vonzasközpontokban változott számottevően: a katolikus többségű országokban (Magyarország, Szlovákia, Horvátország) a katolikus, az ortodoxokban (Románia, Szerbia, Ukrajna) az ortodox dominancia érvényesült (VI. 4.3., VI. 4.4.).

A Kárpát-medence hívőinek csaknem a fele (a teljes népesség 37,9%-a, 10,8 millió fő) római katolikus, ők Pannon-Horvátország, az Őrvidék, Szlovákia, Muravidék és Magyarország területén többségben vannak (I.). Arányuk különösen magas Horvátországban, Északnyugat-Szlovákiában és a Székelyföld északkeleti felében, a Dunántúl nyugat-délnyugati részén, Bácskában, a Kiskunság délkeleti területein, a Jászságban, valamint a Palócföld egyes vidékein (Nógrád, Heves) (VI. 4.9.). A 2011-es népszámlálások szerint a legtöbb római katolikus a következő városokban él (ezер főben): Zágráb (656), Budapest (501), Pozsony (214), Kassa (108), Eszék (91), Pécs (62), Szeged (61), Győr (58) és Miskolc (49). A rendszerváltás óta az egyház történelmi búcsútjáróhelyei, a vallási turizmus megélénkülésének jeleként, egyre hatalmasabb tömegeket vonzanak. A Kárpát-medence legjelentősebb római kato-

6 A NÉPESÉG VALLÁSI ÖSSZETÉTELE A KÁRPÁT-MEDENCE RÉGIÓIBAN (2011)

	Össznépesség	Vallásáról nyilatkozó népesség	Vallásos népesség	száma											
				Római katolikus	Görögkatolikus	Evangélikus	Református	Unitárius	Ortodox	Izraelita	Muzulmán	Egyéb vallású	Nem vallásos	Ateista	Vallásáról nem nyilatkozó népesség
Magyarország	9 937 628	7 238 784	5 432 375	3 691 389	179 176	215 093	1 153 454	6 820	13 710	10 965	5 579	156 189	1 659 023	147 386	2 698 844
Szlovákia	5 397 036	4 825 599	4 100 237	3 347 277	206 871	316 250	98 797	—	49 133	1 999	—	79 910	725 362	—	571 437
Kárpátalja	1 259 570	1 247 570	1 235 570	58 000	226 000	3 000	100 000	—	810 000	—	—	38 570	12 000	—	12 000
Erdély	6 789 250	6 394 745	6 374 985	632 948	142 862	30 711	598 167	57 485	4 464 058	1 178	3 416	444 160	12 452	7 308	394 505
Vajdaság	1 931 809	1 806 864	1 780 958	321 691	15 000	47 378	16 651	—	1 357 137	254	14 206	8 641	25 906	—	124 945
Pannon-Horvátország	2 872 954	2 807 843	2 714 096	2 496 170	4 535	2 420	3 437	—	133 232	423	35 060	38 819	93 747	—	65 111
Muravidék	80 550	71 050	66 050	52 000	—	11 690	210	—	120	—	180	1 850	5 000	—	9 500
Őrvidék	284 581	282 381	265 381	219 000	—	35 000	1 600	—	2 000	—	6 000	1 781	17 000	—	2 200
Kárpát-medence	28 553 378	24 674 836	21 969 652	10 818 475	774 444	661 752	1 972 106	64 305	6 829 390	14 819	64 441	769 920	2 550 490	154 694	3 878 542
				megoszlása (%)											
Magyarország	100,0	72,8	54,7	37,1	1,8	2,2	11,6	0,1	0,1	0,1	0,1	1,6	16,7	1,5	27,2
Szlovákia	100,0	89,4	76,0	62,0	3,8	5,9	1,8	0,0	0,9	0,0	0,0	1,5	13,4	0,0	10,6
Kárpátalja	100,0	99,0	98,1	4,6	17,9	0,2	7,9	0,0	64,3	0,0	0,0	3,1	1,0	0,0	1,0
Erdély	100,0	94,2	93,9	9,3	2,1	0,5	8,8	0,8	65,8	0,0	0,1	6,5	0,2	0,1	5,8
Vajdaság	100,0	93,5	92,2	16,7	0,8	2,5	0,9	0,0	70,3	0,0	0,7	0,4	1,3	0,0	6,5
Pannon-Horvátország	100,0	97,7	94,5	86,9	0,2	0,1	0,1	0,0	4,6	0,0	1,2	1,4	3,3	0,0	2,3
Muravidék	100,0	88,2	82,0	64,6	0,0	14,5	0,3	0,0	0,1	0,0	0,2	2,3	6,2	0,0	11,8
Őrvidék	100,0	99,2	93,3	77,0	0,0	12,3	0,6	0,0	0,7	0,0	2,1	0,6	6,0	0,0	0,8
Kárpát-medence	100,0	86,4	76,9	37,9	2,7	2,3	6,9	0,2	23,9	0,1	0,2	2,7	8,9	0,5	13,6

1 A hívő magyarok többsége római katolikus

kus zarándokhelyei Szlovákiában Lőcse, Óhegy, Sasvár, Máriavölgy; Magyarországon Mátraverebély, Mária-besnyő, Máriaremete, Máriagyűd, Andocs, Csatka; Pannon-Horvátországban Marija Bistrica, Almás; Erdélyben és a Partiumban Csíksomlyó [2], Máriaradna; a Vajdaságban Doroszló. A rendszerváltás óta az Ukrajnában és Romániában ismét törvényesen működő görögkatolikus egyház az 1950 előtt még 2,5 milliónyi híve közül mára csak 774 ezret tudott megtartani, illetve az ortodoxoktól (kisebb részben római katolikusoktól) visszacsábítani. A részben ruszin vagy román

2 A csíksomlyói búcsú mára az osszmagyarság legjelentősebb keresztény eseményévé vált

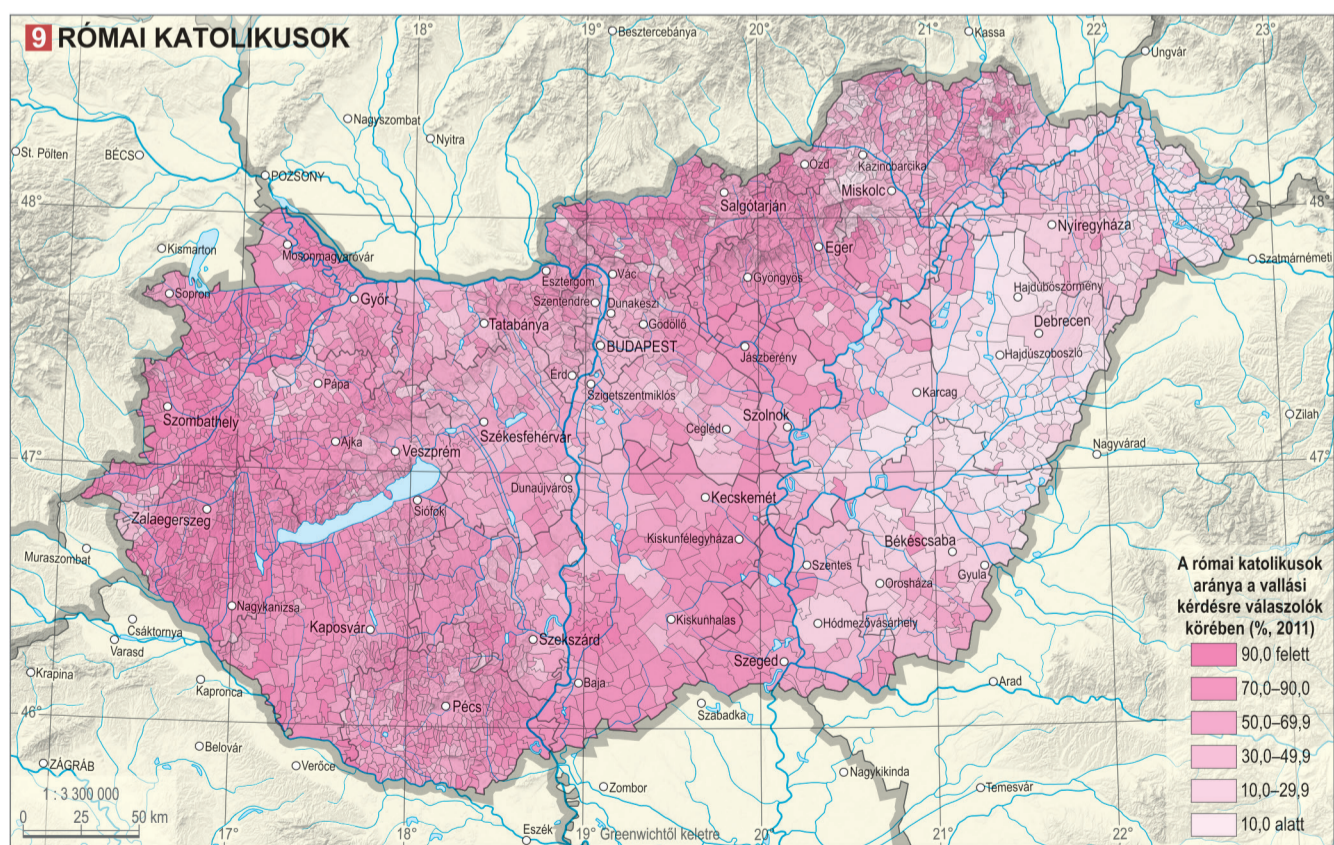
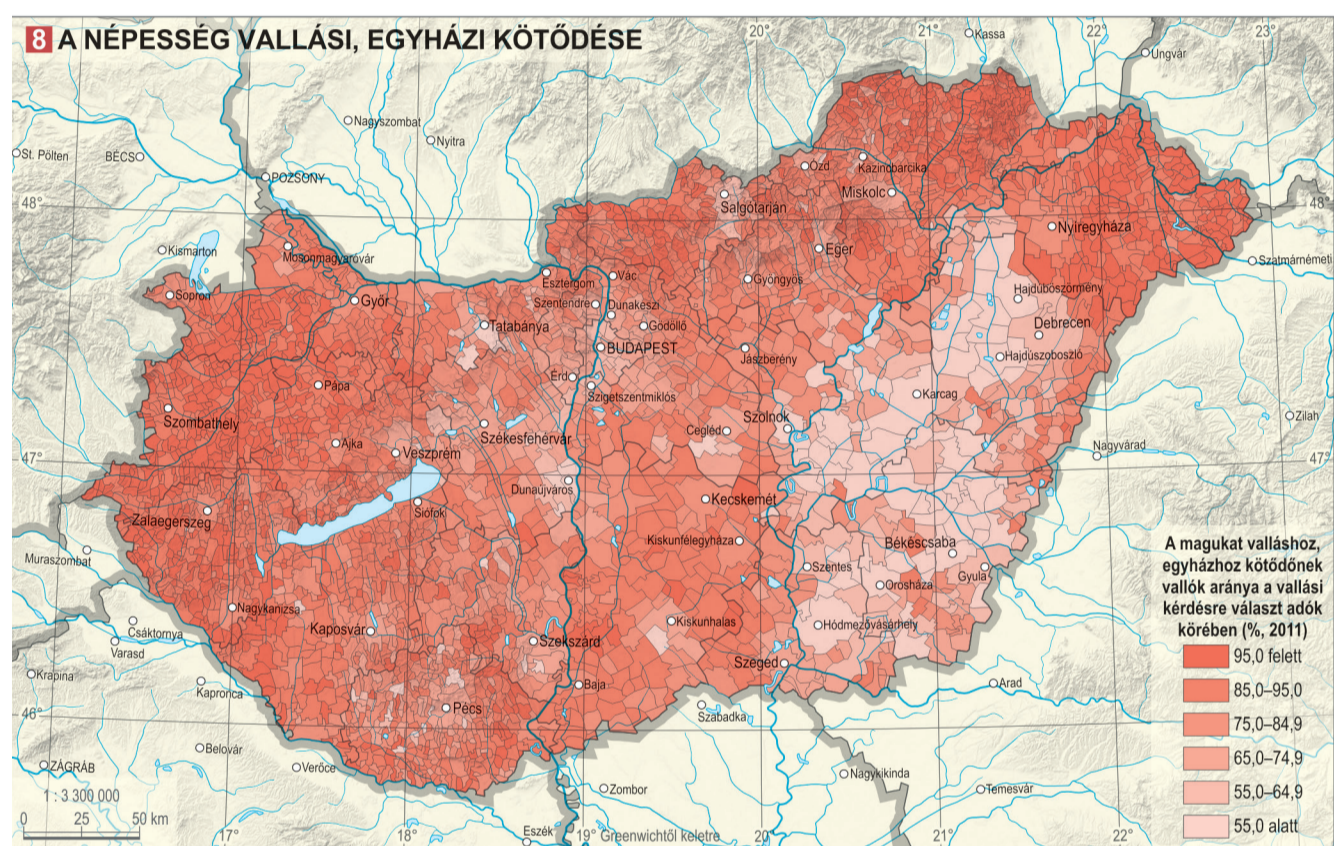
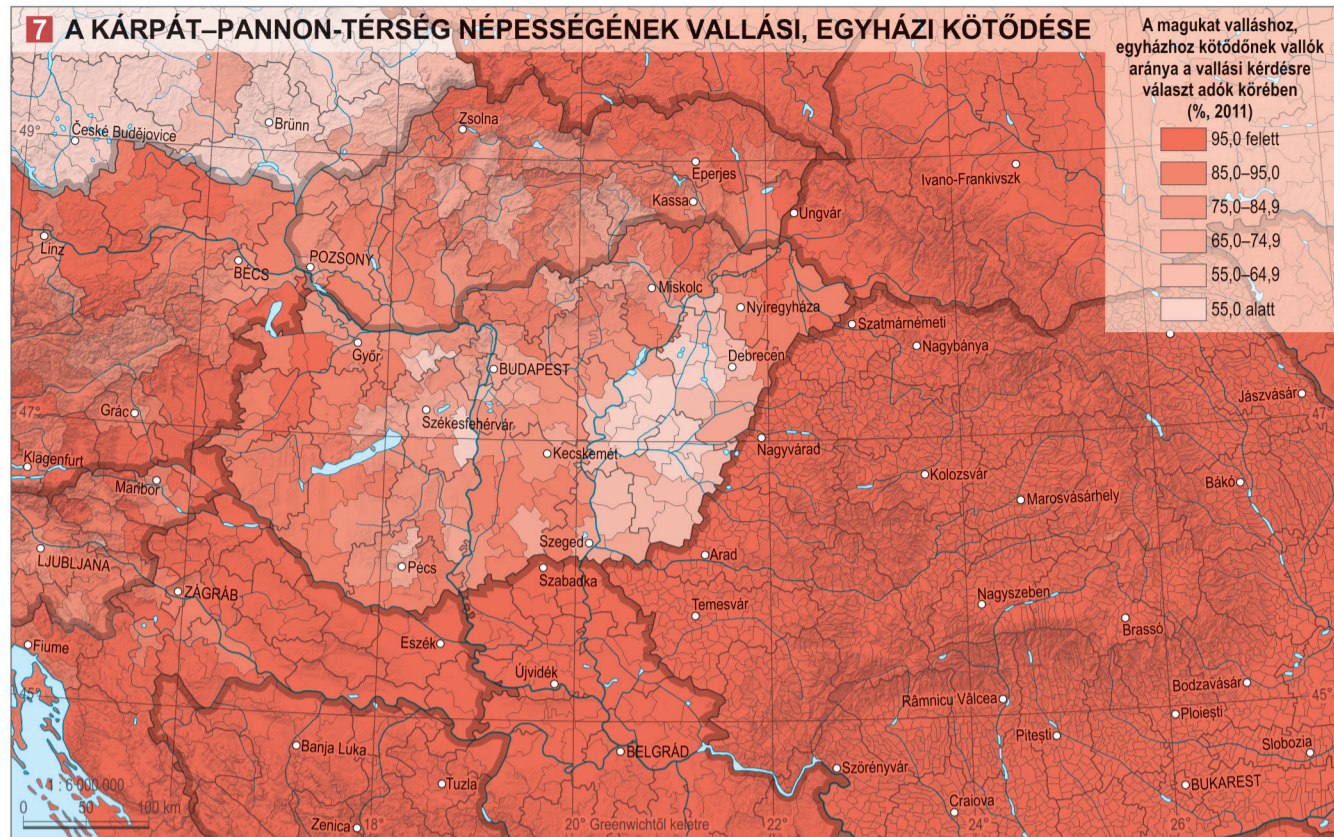
eredetű görögkatolikusok Kárpátalján (226 ezer), Szlovákiában (207 ezer) Szepes, Sáros, Zemplén félreeső fekvésű, többnyire hegyvidéki, ruszin területein, Erdélyben (143 ezer) legnagyobb számban Máramaros, Szat-

3 A hívő magyarok többsége a Tiszától keletre reformátusnak vallja magát

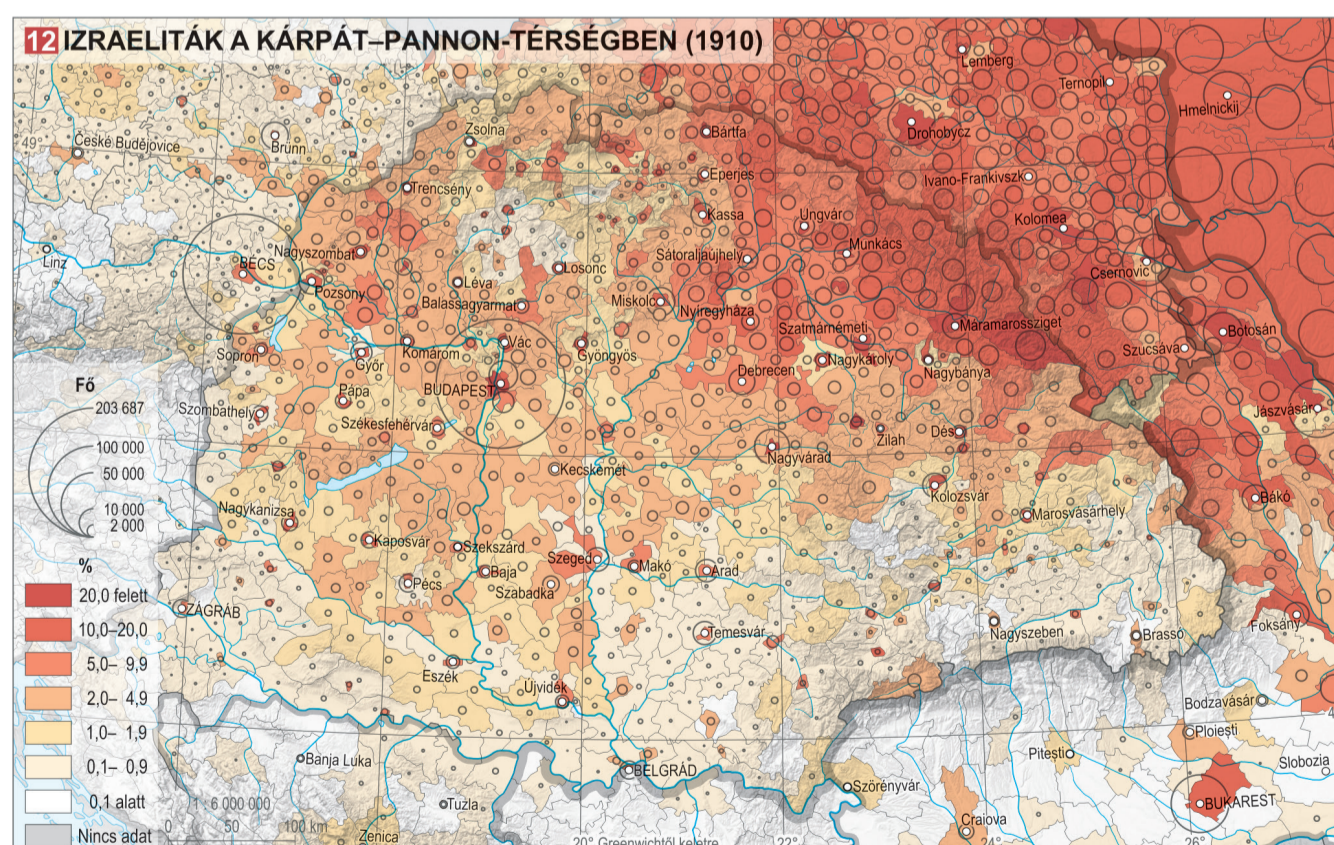
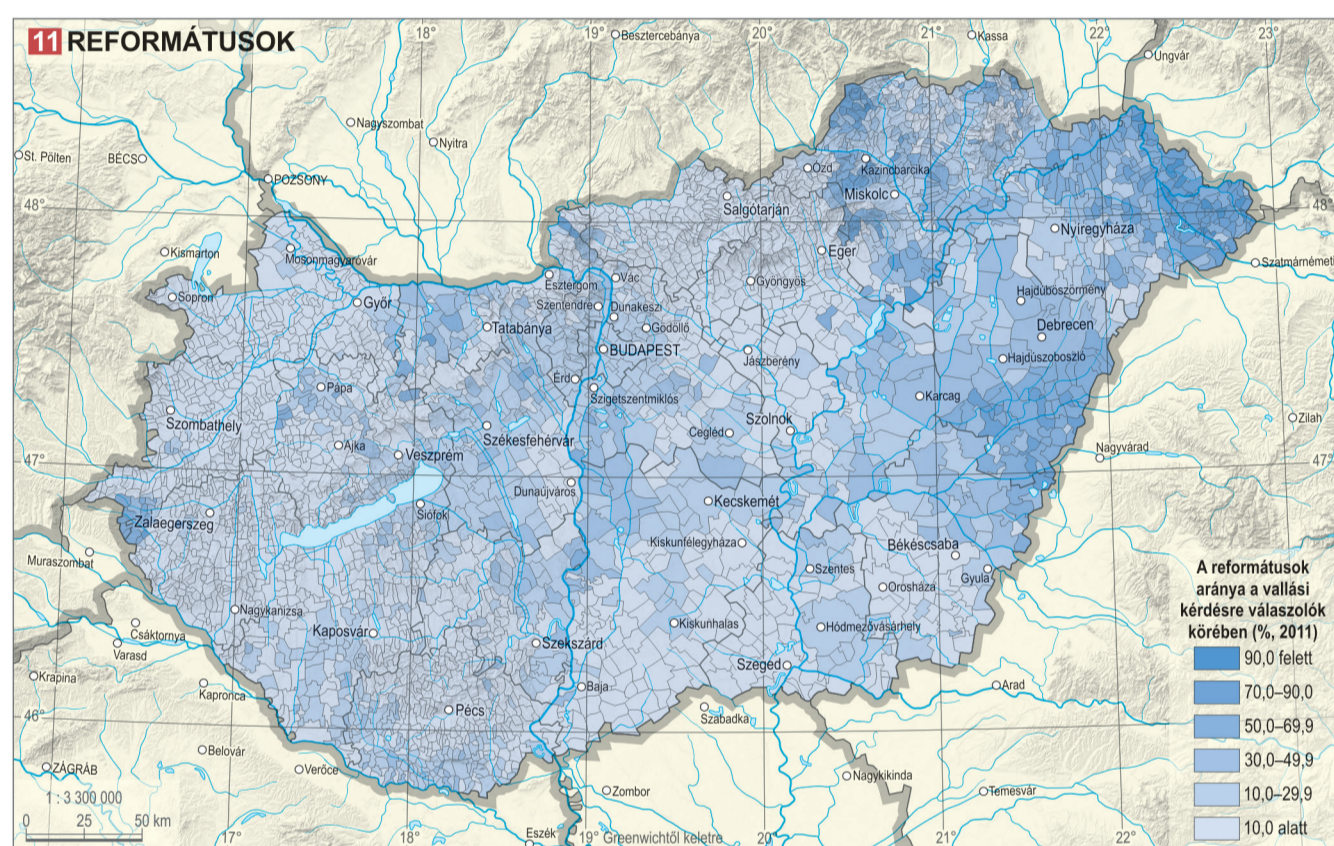
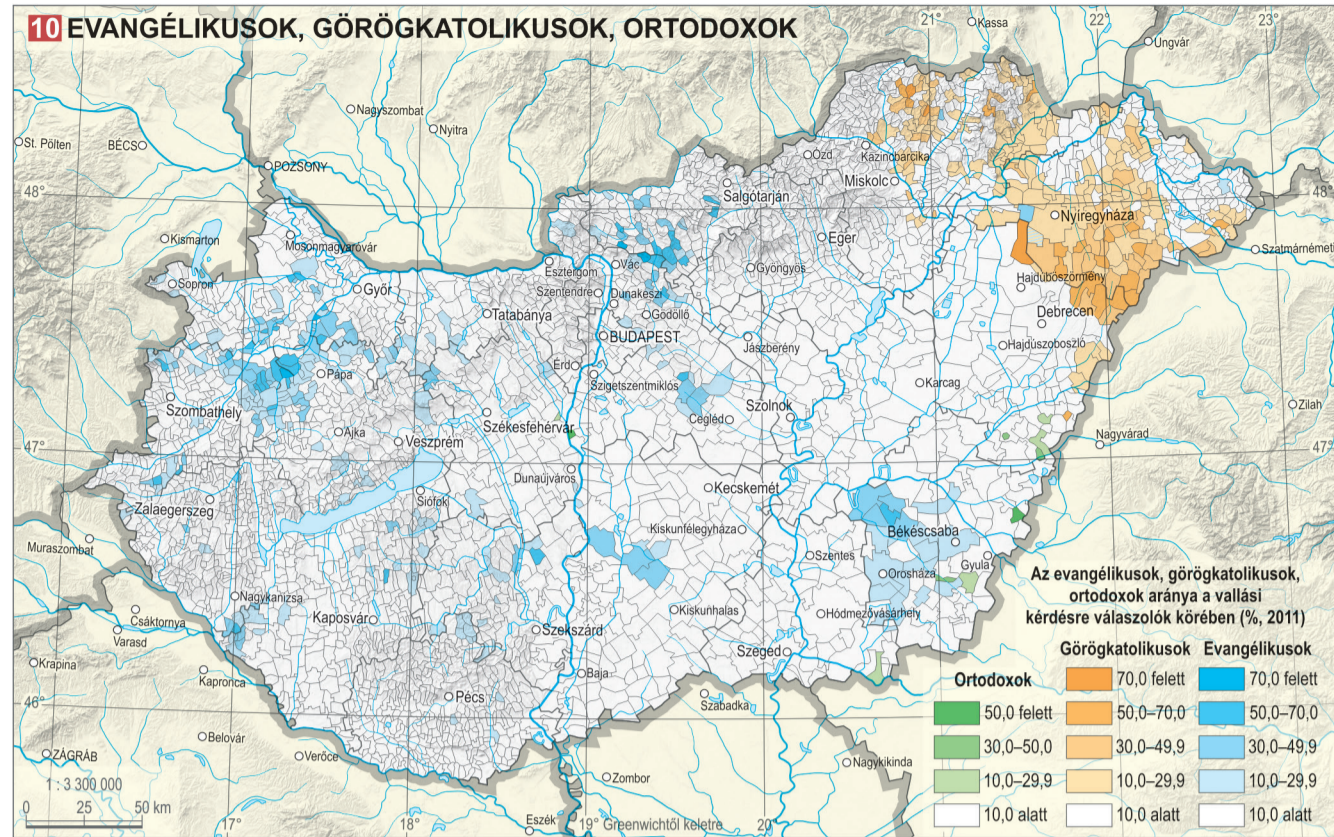
már és Kolozs megyékben, Magyarországon (179 ezer) főként Hajdú és Szabolcs határvidékén és a Cseréhat belsejében tömörülnek [VI. 4. 10.]. Legjelentősebb búcsújáróhelyeik Máriapócs és az erdélyi Füzesmikola.

A Kárpát-medence legerősebb protestáns egyháza, a református, 2 millió hivat számlál, az össz népesség 6,9%-át képviseli. A terület reformátusainak 58%-a Magyarországon, 30%-a Erdélyben, 5%-a Szlovákiában és 4%-a Kárpátalján él. A moldvai csángók és az északkeleti székelyek kivételével ez a Tisza–Fehér-Körös vonalától keletre élő magyarok domináns felekezete [VI. 4. 11.]. [3]. A magyaroknak Kárpátalján közel

3%-a, Erdélyben fele, Magyarországon hatoda, Szlovákiában tizede vallja magát reformátusnak. A 20. század második felében a református egyház legkevésbé a Tiszántúl középső részén élő hivatolt képes megtartani. Reformátusnak legfőképpen (ezer főben) Budapesten (147), Debrecenben (52), Marosvásárhelyen

(36), Kolozsváron (32), Nagyváradon (27), Miskolcon (25) és Nyíregyházán (20) vallották magukat. Az evangélikus egyház híveinek száma a 20. század közepe óta – az evangélikus németek távozása és a szekularizáció miatt – meglehetősen csökkent, 662 ezerre csökkent. 2011-ben 48%-uk Szlovákiában, 32%-uk Magyaror-

szágon élt. Evangélikus jellegű településcsoportok elsősorban Közép-Szlovákia periférikus fekvésű területein, a Fehér-Kárpátokban, az Őrvidéken Felsőlövő vidékén, a Muravidék északi részén, Magyarországon Pápa környékén, Békésben, Nógrád és Pest megyék közös határvidékén, valamint a vajdasági szlovák nyelv-

szigeteken található [VI. 4. 4.]. [VI. 4. 10.]. Legtöbb hívük (ezer főben) ma Budapest (30), Pozsony (22), Besztercebánya (9), Turócszentmárton (9), Nyíregyháza (8) és Békéscsaba (8) lakója. A 64 ezer lelket tömörítő unitárius egyház legfőbb bázisa az erdélyi székelység, akik Székelyudvarhely

4 A Kárpát-medence délkeleti felének domináns egyháza az ortodox

környékén és Tordától délre (Aranyosszék) alkotnak unitárius többségű településcsoportokat. Legtöbb hívük Székelyudvarhelyen, Budapesten, Marosvásárhelyen és Kolozsváron él.

Az ortodox egyházak a 20. század második felében a görögkatolikus hívők többségének bekebelezésével, a Kárpátokon túli és balkáni ortodoxok (románok, szerbek, ukránok, oroszok) százezreinek betelepítésével megduplázták híveik lélekszámát (2011-ben több mint 6,8 millió főre), arányukat a Kárpát-medence népességén belül 14%-ról 24%-ra növelték. Ennek eredményeként a hívőknek a Vajdaságban ma már 76%-a, Erdélyben 70%-a, Kárpátalján 66%-a ortodox felekezeti

[4]. Ugyanakkor a régió katolikus dominanciájú országaiban az ortodoxia visszaszorulása figyelhető meg. Magyarországon az ortodox etnikumok (szerbek, románok) beolvadása, Szlovákiában a ruszinoknak a görögkatolikus egyházhoz való fokozatos visszatérése, Horvátországban a szerbek többségének az 1991–95 közötti háború idején történt elmenekülése miatt csökkent számottevően a lélekszámuk. Legnépesebb közösségeiket a következő városok adnak otthont (ezer főben): Temesvár (239), Kolozsvár (213), Brassó (205), Újvidék (181), Nagyszeben (117), Nagyvárad (110) és Arad (109).

5 Az izraelita vallásúak a 20. század elején még Budapest lakosságának közel negyedét tették ki. A Dohány utcai zsinagoga

A Kárpát-medence északi területein az egy évszázaddal ezelőtt még különösen nagy arányt képviselő [VI. 4. 12.]. [5] lélekszáma 1910 és 2011 között – a holokauszt, a kivándorlás, végül pedig a vallási identitás fokozatos elvesztése miatt – 929 ezerről 15 ezerre csökkent (Magyarországon 11 ezer, illetve a kulturális identitástudatot alapul vevő becslések szerint 64-120 ezer fő). Kétharmaduk Budapesten él, míg a többieknek főként Pozsony, Kassa, Szeged, Debrecen és Miskolc ad otthont.

A szabad- és kiségyházak a Kárpát-medencében a 19. század második felétől a történelmi egyházak hitéleti tevékenységével összefüggő zavarok, külföldi missziós tevékenységek, egyházi megújulási mozgalmak eredményeként jöttek létre (pl. pünkösdiek, baptisták, Jehova tanúi, adventisták, Hit Gyülekezete).

